ÇINARALTI

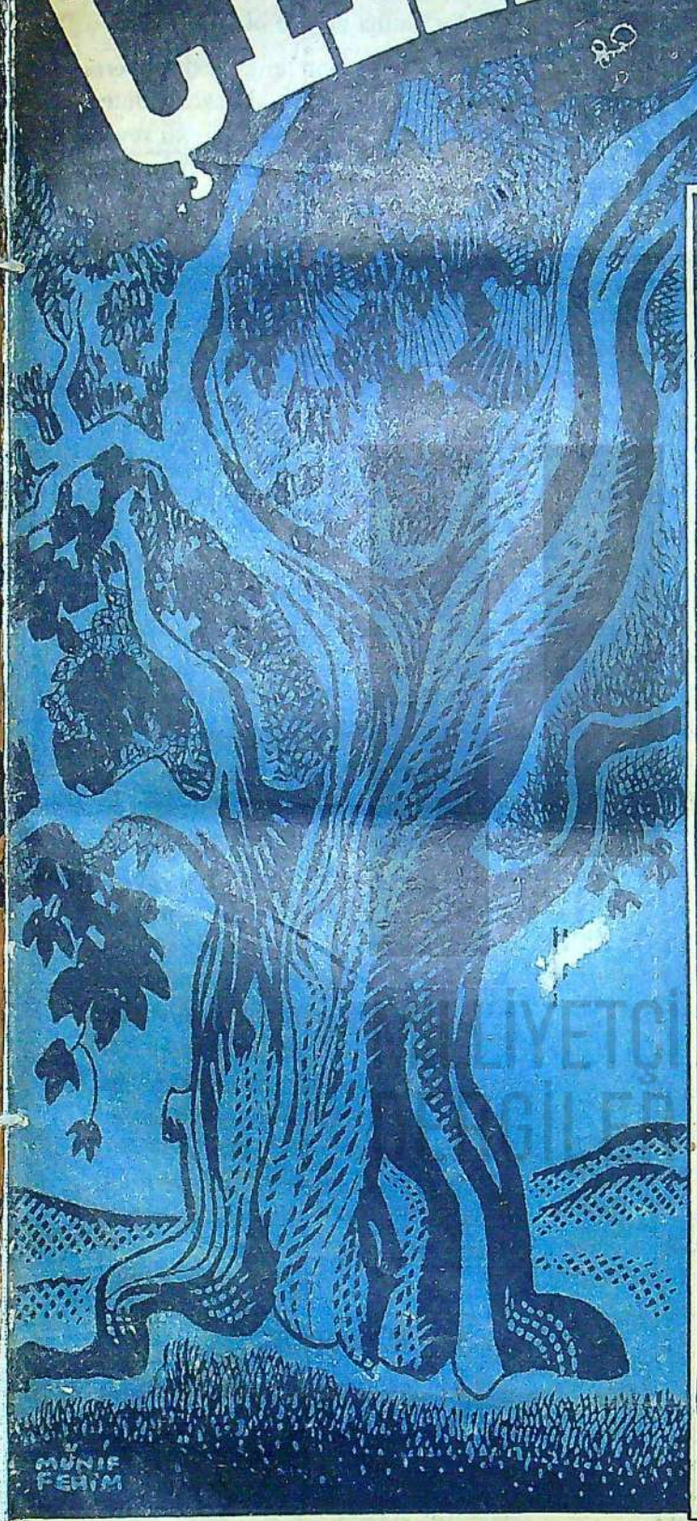

BU SAYIDA :

ON BEŞ YILI KARŞILARKEN...
Mithat Cemal KUNTAY

YENİ YILI DÜŞÜNÜRKEN...
Orhan Seyfi ORHON

KANUNÎ DEVRİNİN SERHAT BEYLERİ
Adnan GİZ

ARMAĞAN
Fezaî

KALBİN SESİ
Dr. M. Hakkı AKANSEL

SINIR BOYUNDA
Süreyya Endik

ŞİİR TENKİDİ
Yazan: O. S. O.

Nefsim ve Surei İbrahim
Fuat Kökbudak

RAGIP HULÛSİ ÖZDEM
Ali Ferhan Oğuzhan

(Çacuk Adam) tefrikası — Konuşmalar.

HAFTALIK
FİKİR VE SANAT
MECMUASI

Sayı : 119
Kuruş : 15

ÇINARALTI NEŞRİYATI

Yer Yüzünde Türkler

Yazan: *Hüseyin Namık ORKUN*

Türk milletinin yeryüzünde nerelerde, ne kadar olduğunu, bunların adlarını, boylarını, hayatlarını, dillerini, edebiyatlarını, âdetlerini en kat'i vesikalara dayanarak, bildiren bu çok mühim, çok değerli eser

PEK YAKINDA ÇIKIYOR!

T. İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar

1944 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER : 28 İk. kânun, 2 Mayıs, 25 Ağustos, 1 İk. teşrin tarihlerinde yapılır.

1944 İKRAMİYELERİ :

1 adet	ARSA (Ankarada Kavaklıderede 1024 M² - İmar ada No. 254 Parsel No. 3)		
1	2000 Liralık	= 2000. —	Lira
3	1000	= 3000. —	
4	500	= 2000. —	
10	200	= 2000. —	
10	100	= 1000. —	
100	50	= 5000. —	
150	25	= 3750. —	
300	10	= 3000. —	

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

Güvenç

Şifa için ilk adımdır!

BAYER

İLÂÇLARI

Sahibi: Orhan Seyfi ORHON

Basıldığı yer:

Cumhuriyet matbaası — İstanbul

Konuşmalar

Bay İ. Yalçın Evrimer:

— Güzel düşünüyorsunuz ama, o gibiler iftiradan usanmazlar. Eğer onlar her iftira ettikçe biz kendimizi tezkiye etmiye kalkarsak, yapacak başka iş bulamayız. Bırakınız, bizi sevenlere, bize inananlara güvenelim!

Bay Mehmet Çakırtaşı:

— Siz güzel şiirler yazıyorsunuz ama, çok yazıyor, fazla titizlik göstermiyorsunuz. Bendeki bir kaç şiirinizden çok güzel tek bir manzume çıkarabilirsiniz. Beni dinlerseniz, böyle yapın. Şiirde kemiyete değil, keyfiyete bakılır.

Bay Mahmut Bazdoğan:

— (Kadirli Ozanlarına) isimli şiiriniz benim hoşuma gitti. Hattâ buraya almadan geçemiyeceğim. Fakat bugünün gençleri daha yeni mevzulardan, daha yeni görüşlerden hoşlanıyorlar. Onların isteklerine riayet etmek borcumuzdur. Siz de buna biraz dikkat edin. Bir de «gökçek» kelimesi İstanbul şivesinde kullanılmaz. Böyle mahallî şivede kullanılan sözlerin manalarını, hiç olmazsa bir notla manzumenin altına yazmalısınız. Şiirlerinizi bekliyorum.

Kadirli Ozanlarına,

Şöyle bir bakınca göçen ellere,
Çoban dertli dertli,söz gökçek gökçek.
Kuşlar bağlanmış inse bellere,
hayran bak ta, süz gökçek gökçek.
Gelinler başını al, yeşil bağlar,
Onları görünce kıskanır dağlar.
Çalkanır gelinle, kızla ovalar,
Onların içinde gez, gökçek gökçek.

Döşeği, yorganı üstüste katlı,
Kimi yaya yürür, kimisi atlı.
Bu elin kızları şekerden tatlı,
Onlar birer sırdır, çöz gökçek gökçek.

Menevşe gül olmuş,gül sümbül olmuş,
Eski uzun saçlar nur kâkül olmuş.
Kargası, kartalı hep bülbül olmuş,
Güz bahara dönmüş, naz gökçek gökçek.

Gezelim arkadaş dolaş benimle,
Hayran olacaksın nergize, güle.
Hele şu uçuşan kuşlara, hele,
Ördekle karışmış, kaz gökçek gökçek.

Kadirli diyorlar: Elim var benim,
Savrun Çayı derler, selim var benim.
Nice kemer sıkmış, benim var benim,
Mahmut sen de böyle yaz, gökçek gökçek.

Mahmut Bazdoğan

Bay Enver Dortök:

— Benim bir yazımın size bir şiir ilham etmesine çok sevindim. Pek de güzel yazmışsınız. Fakat, mevzuu hem bir makale, hem de şiir şeklinde neşretmiyelim. Bunu, bana bir iltifat, şahsıma bir hediye sayıyor, size candan teşekkürler ediyorum.

Bay Tunca:

— (Gitti) isimli şiirinizde içten gelen hoş mısralar var. Fakat manzume baştan aşağı mükemmel değil!

Bay Bandırmalı Öz âşık:

— (Vuruldum!) isimli manzumenizi geçen sayımızda neşrettiğimiz (Turnam) kadar güzel bulmadığım için basmıyorum. Madem ki o kadar güzel yazabiliyorsunuz, birincisinden daha güzellerini istemiye hakkımız yok mu?

Bay Nuri Uçak:

— (Daima siyah) isimli şiirinizdeki ümitsizlik nedir? Sonra bu manzumede bazı kelimelere dikkat etmemişsiniz: (Ziyayla) denmez (Ziya ile) demeli. (Birini) yerine vezin zorluğu ile (birni) demek de caiz değildir. Bugünkü şiirlerde artık (Mahipeyker) gibi eskimiş kelimeleri kullanmıyoruz.

Bay Rıdvan Özdin:

— Bu konuşma tarzı çok eskimiştir. Bunlardan zevk alanlar çok az kaldı. Meselâ:

Bağlar, gülüstanlar olmasa idi
Andelip daima giryan olur mu?

gibi mısraları hem anlamazlar, hem de anlasalar bile zevk almazlar. Onun için bu günkü lisanla, bu günkü zevkle, bugünkü görüş ve düşünüşle yazmalısınız.

Bay İbrahim Özkal:

— Şiirinizin mevzuu çok güzel. Deniz hasreti. Fakat bu hasreti uzun uzadıya izah etmeden ziyade, güzel, kıvrak mısralarla, yepyeni duyuşlar ve buluşlarla hissettirmiye çalışsanız daha çok muvaffak olurdunuz.

Bay Halil Soyer:

— (Harb) isimli manzumenizin pek güzel yerleri var. Meselâ, şu kıta mükemmel

Ey harb, isabetli attığın adım,
Doğan yarınlara var itimadım,
Yurt için devirler açtım kapadım,
Yurt için can veren kahramanımdır.

Manzumenizin hepsi bu kuvvette olmalıydı. Bir de, bence son kıtanın kafiyesini pek iyi seçmemişsiniz. Hattâ bir kıtanın sonunda buna (adamımdır) ı dalgınlıkla kafiye diye kullanmışsınız. Uzun şiir yazmıya heves etmemeli. Uzun bir manzumeyi başından sonuna kadar aynı güzellikle devam ettirmek çok güçtür. (Son bahar) isimli manzumeniz (destan) şeklinde. Bu şekil, bu tarzda mevzular için pek hoş olmuyor.

Bay M. İsmet Baysal:

— Her halde muvaffak olacaksınız. Yalnız (Bir halk türküsü) diye aldığınız parça sahici halk türküsü değil, büyük şehirlerdeki çalgılı gazinolarda çalınan uydurma şeylerdendir. (Leylâ) ya halk şiirinde tesadüf edilmez. Bu isim Yahya Kemalin meşhur manzumesinden sonra moda oldu. Onu taklit eden böyle bir çok şeyler yazıldı. Nazım kalıbına dikkat etmiyorsunuz. Bazı mısraların heceleri tam değil.

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 119 — İdare Evi — Telefon: 22129

İstanbul, Ankara caddesi, Çınaraltı Yayınevi, No. 47 — Fiatı: 15 Krş

1 Son Kânun 1944 Cumartesi — TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI — Cilt: 5

Yeni Yılı Düşünürken...

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

1944 yılına güvenle giriyoruz. Çünkü Türk milletini idare edenlerin vatanseverliklerine, dirayetlerine itimadımız var. Bu dünya karışıklığında şimdiye kadar tuttukları yolda bu itimada lâyık olduklarını ispat ettiler. Verdikleri kararların hiç birinde yanılmadılar. Biz de buna karşı, onların bir işaretini bekliyoruz. Ne derseler, hiç tereddütsüz yapacağız!

Fakat bizim asıl endişemiz bu değildir. İnsanlığın geçirdiği bu felâket devrinin nasıl biteceğini düşünüyoruz. Eğer bu boğuşmanın sonu galiplerin gururunu, hırsını, tahakkümünü artırmakla biterse insanlık hiç bir şey kazanmıyacaktır. Sadece harb meydanlarına daha kanlı, daha korkunç bir boğuşmanın tohumları saçılmış olacaktır, o kadar. Yarınki dünyanın refahını, saadetini, milletlerin haklarını ve hürriyetlerini tanıyan bir zaferden beklemeliyiz. Fertlerin hayatında olduğu gibi büyük ve kuvvetli milletler de küçük ve zayıf olanları korumayı, sevmeyi şiar edinirlerse insanlık bu harbden bir şey kazanmış sayılabilir. Yoksa galiplerle, mağlûplar yer değiştirerek bu kanlı boğuşmanın tarih boyunca böylece sürüp gideceğine şüphe yok.

Bir gün, cephelerden geri dönenler daha güzel bir dünyanın kurulduğunu göremedikleri zaman birbirlerine soracaklar:

— Çektiğimiz bunca ıstıraplardan ne kazandık?

O zaman bu hiddetle herşeyi altüst edebilirler. İnsanlık, harbden daha büyük bir felâket içersine düşebilir. Harb cephesinin arkasında yeni bir fecrin gitgide ağardığını görmeliydik. Galipler, gayız ile, kin ile mağlûpları büsbütün ezip yokedinceye kadar değil, onlara hakkı, adaleti, hürriyeti kabul ettirinceye kadar döğüşmeli. Bu zafer, bir kaç devletin değil, milletlerin müşterek zaferi yerine geçmeli, cephelerden muzaffer dönenleri, insanlığın hakikî kahramanları diye galiplerle beraber mağlûplar da alkışlıyabilmeli.

Acaba, 1944 yılı bu hülyaları gerçekleştirmiye doğru gidecek mi? Heyhat, hiç ummuyorum!

Orhan Seyfi ORHON

ABONE ŞARTLARI
Yıllığı 760, altı aylığı 380, üç aylığı 200 kuruş
Ecnebi memleketler için:
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez. Bize neşredilmek üzere gönderilen eserlerden bir telif hakkı istenemez.

Yazan: Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

KALBİN SESİ

Baron Hirş faciasının, Şemsettin Sami Fıraşeri'nin gizli kitabının asıl mânaları — İnsanları idare eden akıl ve mantık değil, duygular ve heyecanlar, ihtiraslardır. Yurd sevgisi bir heyecandır — Bir milleti yaşatan şey kalbin emrinde olan kafadır — Ruhsuz millet: Cansız ceset!

Duygular (hisler) ve heyecanlar: İnsanları tâ içten, en derinlerden, kendilerinin haberi olmadan, idare ederler. (Zekâ) belirtileri, hars, kültür, gelenek, akıl ve mantık, satıhlarda bulunurlar. İnsanlara asıl hâkim olanlar duygular, heyecanlar, ihtiraslardır. İnsanlar, tehlike zamanlarında, evvelâ kendi nefislerini, sonra kendi ailelerini, daha sonra kendi ırkdaşlarını, en sonra da, neden sonra, gayet ferah zamanlarda, bütün insanlığı düşünürler.

Alexandre de Humbold, Cenubî Amerikada, vahşî bir kabile reisine: (Bu adamları niye öldürdünüz, günah değil mi?) demiş. Reis, âlimin yüzüne alık alık bakmış, ve gayet tabiî bir eda ile şu cevabı vermiş: (Neden öldürmiyelim, onlar bizim kabîlemizden değil ki!). İşte, vahşinin bu sözü, insanların timsalidir. Duygular ve heyecanlar, Kayzerling'in şaheseri olan (Cenubî Amerika tefekkürleri) ismindeki kitabında anlattığı gibi, (Toprak kuvvetleri - forces telluriques) ne aittir. Akıl ve mantık daha yüksek bir seviyeye mensuptur. Tehlike zamanlarında, akıl ve mantık ve hars gibi sonradan eklenme olan, âriyet olan, kudretler çekilirler, meydanı toprak kuvvetlerine bırakırlar. Onun için, insanlarda kök olan kudretler bu toprak kuvvetleri, bu (içgüdülersevki tabiîlerdir). Kendi nefsini muhafaza, aileyi koruma, yurdu koruma, işte bu sınıf duygulardandır. Kayzerling, onun için: (Kan) kuvveti, ırk bağları, (mukadderat) sınıfındandır. Kan ve toprak, satıhta, tarihî olaylar şeklinde görülen belirtileri, tâ içerden, tâ dipten tâyin ve tesbit ederler) diyor.

Yine: (İnsanların duyguları, heyecanları, ihtirasları, onların (âbıhayatı), onların hükümran oldukları hakikî krallıktır) diyor.

Ondan yüz elli sene önce de, Fransız fikir adamı ve meşhur (les maximes-vecizeler) isimli ölmiyen şaheserin müellifi La Rochefoucauld (Laroşfuko) da: (Zekâ, her vakit, kalbin oyuncağı olur) demişti. H. Taine de: (İnsanları harekete getiren heyecanlardır, ihtiraslardır) diyor. Fransız dâhisi (Pascal-Paskal) da, hislerin kudretini anlatmak için şöyle yazmıştır: (Sebepleri sonradan aklıma geliyor: fakat, bir şey, sebebini bulamadığım halde, hoşuma gidiyor, veya, aksine, beni incitiyor. Bu şeyin, niçin benim hoşuma gittiğini veya niçin beni incittiğini, ancak, sonradan düşünerek buluyorum. Fakat, ben öyle sanıyorum ki, bu şey, beni, sonradan bulduğum sebeplerden ötürü incitmemişti, belki, beni incittiğinden dolayı, ben, sonradan o sebepleri bulmuştum). İşte, bütün insanlar, hayatta, Paskalın anlattığı gibi hareket ederler: Evvelâ, kalblerinin esiri olurlar, sonradan, âleme ve kendilerine karşı, yaptıkları işleri haklı göstermek için, bir takım makul ve mantıkî sebepler icat ederler. Bergson, buna: (İllusion retrospective-Sonradan uydurma hülya) ismini vermiştir.

(Ruhî bir gerçek (hakikat), gözle görülemiyen, elle dokunulamıyan, gayet uçucu ruhî geleneklerle doludur. Mütemadiyen (zımnîlerle-saklanılanlarla) doludur. Ruhun, her bir belirtisi mukaddestir, derindir. Çünkü, bir çok zımnî îmalar, yığılmış, birikmiş derunî tecrübelerle doludur. En bayağı bir insan duygusu bile, zenginliğinin sayılmasına imkân bulunmıyan bir hazinedir. Çünkü, bu hissin arkasında, insanın bütün mazisi, bir (fon-fotoğrafçının arka perdesi) gibi durur. O mazi ki, şahsın bütün ve sayısız iç tecrübeleri, hâtıraları, onun içine, sessizce girip dibe çökmüşlerdir).

(Biz neyiz? Karakterimiz, dediğimiz şey nedir? Doğumumuzdanberi, hattâ, doğumumuzdan önce de —çünkü, biz, dünyaya, doğumumuzdan evvelki istidatlarımızla geliriz — ömrümüzün, tarihçemizin bir tekâsüfü değil miyiz? Biz, şüphesiz, mazimizin ancak küçük bir parçası ile düşünüyoruz. Fakat, biz, esas ruh inhinamız (courbure d'âme originelle), yani, irsiyetimiz tarafından değişmez bir tarzda tesbit edilmiş olan ruhumuzun hususiyetleri de dahil olmak üzere, bütün mazimizle isteriz, azmederiz, teşebbüse geçeriz) (Bergson).

Kayzerling te, bu fikirleri şöyle ifade eder: (Kendinin haberi olsun olmasın, bir Garplının arkasında, bütün eski Yunan ve Roma medeniyeti, Ortaçağ ve Rönessans devirleri durur). (Bir şahsın (şimdiki durumu) nun, o şahsın mazisine göre, yani, irsiyetine, tahsiline, geçirmiş olduğu maceralara göre, ve yalnız o şahsa mahsus olmak üzere, bir mânası vardır). Onun gibi, aynile, bir milletin, bir ırkın, şimdiki durumunun, o ırkın mazisine, tarihine göre, ve yalnız o millete mahsus olan bir mânası vardır. Onun için, Şemsettin Sami Fraşeri, İslâm ve Türk harsı ve geleneği

476

ve dili ile yuğrulmuş olduğu halde, Osmanlı devleti batarken, kendi ırkını kurtarmak istedi. Bu keyfiyet de, yukarıda anlattığımız gibi, duygu ve heyecanların, kan, ırk bağlarının, tehlikeli zamanlarda, hars, kültür, gelenek ve dil bağlarından çok daha kuvvetli olduklarını ispat eder. Geçenlerde, Türk soyundan olmıyan bir günlük gazete başyazarı (Her insan, istediği vatanı seçebilmelidir) diye yazmış. Bir başkası da: (Ben, bu vatana cetlerimin kanile bağlı değilim) demiş. Bir başkası da: (Kuru bir istiklâlden başka neyimiz var?) sözlerini yazabilmiş. Bunların mânaları şudur: **Onlar, Türk vatanı için heyecan duyamıyorlar.** Hakikî bir Türkün böyle şeyler yazmıya eli varmaz. Kalemi elinden düşer. Hakikî bir Türkün, yani, kendinin başka bir millete mensup olduğunu bilmiyen, kendini Türk sanan bir insanın ise, arkasında o muhteşem Türk tarihi, kendinin haberi olsun olmasın, bir (fon) gibi durduğundan, hakikî bir Türk, kendi milletinin şimdiki durumunu, onun mazisinin, tarihinin penceresinden gördüğünden, kendi yurdu düşkün bir vaziyette olsa bile, onu bırakıp başka bir vatan aramak aklından bile geçmez. İnsan, kendi anasını, ihtiyarladı fakirleşti diye hiç bırakır mı?

(Sadrazam ve damat Hasan paşa, Moralı bir Rum dönmesi idi. Sakız adasında vali iken, adayı ve kaleyi, **muharebe etmeden,** Venediklilere teslim etti) (Hammer tarihi, Fransızca Hellert tercümesi, cilt: 13, s. 245, 1703). Eğer Hasan paşa, Rum dönmesi olmayıp ta hakikî bir Türk olsaydı Sakız kalesini, Burak reis gibi müdafaa ederdi. Fakat, onun (fon) u Türk ırkı, Türk tarihi değil, Rum ırkı ve Rum tarihi idi. Onun için öyle hareket etti. Müslüman olmasına, sadrazam ve padişaha damat olmasına rağmen. Atsızın (En sinsi tehlike) isimli kıymetli eserinin, son kısmında Türk olmıyan Selânik kumandanı Hasan Tahsin paşanın, Balkan harbinde, silâh patlatmadan Selâniği Yunanlılara nasıl teslim ettiği, ve daha böyle başka olaylarla beraber, yazılmıştır. Geçn dünya harbinde, Filistin cephesindeki Türk ordusu bozulunca, bizim ordumuzda bir kumandan olan ve fakat bizim ırktan olmıyan Rikâbi ailesinden Riza paşa düşman tarafına geçmiş ve bizim orduyu kovalamıya başlamıştı.

Bir milletin kudretli zamnında ona hizmetlerini samimî olarak sunan yabancılar çok bulunur. Fakat, bir milletin düşkün zamanlarında, onu yalnız kendi hakikî çocukları düşünür. Yukarıki olaylar bunu ispat eder.

Ali İhsan paşanın (Harb hâtıralarım) isimli kitabında (S. 25-26) bir (Kahireli erkânıharp binbaşısı Aziz) in yaptıkları fenalıktan bahsolunuyor. Hülâsa, büyük yurtsever ve fikir adamımız Erzurumlu Mehmet Arif beyin bundan 60 sene evvel, (Başımıza gelenler) ismindeki kitabında yazdığı gibi: (Devletimiz Türk, Arnavut, Kürt, Arap gibi muhtelif kavimlerden teşekkül eylediği halde, vatanın müdafaası, ve İslâmlık nurunun musibetlerden muhafazası, şunda on iki milyondan ziyade tahmin edemediğimiz, Türkçe söyliyen ahalimizin hamiyetine ve himmetine yüklenmiş, ve Türkçe söylemiyen Osmanlı kavimlerinden millet ve din ve vatanın is-

(Arkası 11 inci sahifede)

Mahmut Esat BOZKURT

Geçen hafta içinde, değerli profesör, idealist ve coşkun Türkçü, mebus Mahmut Esat Bozkurdu kaybettik.

Merhum, bir çok Vekilliklerde bulunmuş ve beynelmilel Lotus dâvasını Lâhey adalet divanında, parlak bir muvaffakıyetle lehimize neticelendiren kıymetli bir huukçk idi.

Medenî kanunu, memleketimize getirenlerin başında bulunuyordu. Üstün ahlâklı, sağlam karakterli, yüksek bilgili, yani her bakımdan tam bir insandı. Son gününe kadar, çalışmaktan, yazmaktan geri durmamıştı. Ölümünden sonraki günde bile, mensup olduğu gazetede yazısının neşredilmiş olması buna büyük bir delildir.

Daha genç denecek yaşta, hayata gözlerini kapıyan Mahmut Esad'ın şahsında «Çınaraltı» bir ülküdaşını kaybetmenin acısını bütün derinliğiyle duymaktadır.

Bizimle beraber aynı acıyı duyanlardan eski Dahiliye Vekili sayın Şükrü Kaya «Cumhuriyet» te yazdığı bir başyazıda diyor ki:

«Mahmut Esat yüksek ruhlu, temiz duygulu bir Türk çocuğu idi. Hizmetlerile bu millete ve vatana lâyık bir adam olarak öldü.

Benim ve onu yakından tanıyanların hatırında yaşıyacak Mahmut Esat budur.»

Tasviri Efkârda Peyami Safa şunları yazıyor:

«Mahmut Esat Bozkurdun şimdi hafızamda kımıldıyan, büyük gölgesini selâmlarken, onun bir kaç ateşli Türk milliyetçisi arasındaki yerinin bomboş kaldığını da unutmıyalım. Erenlere malûmdur ki Mahmut Esat bizdendi, Millî sırra erenlerdendi. Onun ada üstünde asıl olmazlık mührünü basacak olan da — eski bir kelimeyi yaşatalım— bu mazhariyetidir.»

Ve nihayet mensup olduğu gazetede yazdığı, ve ateşli Türkçülük hürriyetini bütün açıklığiyle belirten son başmakalesinde rahmetli Mahmut Esat diyor ki:

« Şu «topyekûn» klişesini, biraz da Türklüğümüz, Türkçülüğümüz için kullanırsak, yersiz bir şey yapmış olmıyacağımızı sanıyorum.

(Topyekûn savaş), (topyekûn iktisat), topyekûn bilmem ne demek, bu yolda yazmak son yılların modası halini aldı. Güzel. Fakat biraz da topyekûn Türkçülük.. Şu kadar ki bu bir moda değil, her gün, her an, temcit pilâvı gibi anılması gereken bir (amentü) olmalıdır.»

«Bütün cihan bir yana, milletin, milliyetin biryana.. Ve bence milletim, milliyetim bundan da ağır basar. Hiç değilse müsavi.. Bana bütün dünyayı verseler ve karşılığı olarak bir Türk gencinin burnunun kanamasını isteseler, rızamı vermem. Bence, bütün dünya, bir Türkün burnunun kanamasına değmez».

Dağlar boyunca

Mecnun Leylâsını anıp,
Geziyor dağlar boyunca.
Yollar yollara yaslanıp,
Uzuyor dağlar boyunca.

***

Dağlar yiğitlerin yurdu,
Ne hoş şu dağların ardı.
İnsan içindeki derdi,
Seziyor dağlar boyunca

***

Dağlarda uçar bulutlar.
Ne arasan dağlarda var.
Al yeleli yağız atlar,
Tozuyor dağlar boyunca...

Hamdi IŞIKLI

●

Teselli

Sanma bu gönül cevheri,
Paslanır âşık paslanır!
Bir gün o hicran dilberi,
Seslenir, âşık seslenir!

***

Acımayıp genç yaşına,
Zehir katarsa aşına,
Elbet bir gün baştaşına,
Yaslanır, âşık yaslanır..

***

Bir gün o da seni özler,
Sabaha dek yollar gözler,
Ay batarken elâ gözler,
Islanır, âşık ıslanır!

***

Güz görünce son çiçeği,
Hüzünlenir şen yüreği,
Onun da berrak dileği,
Sislenir, âşık sislenir!

***

Bırak cefayı bol etsin,
Gönlünü dümdüz yol etsin,
Arzunu yaksın kül etsin,
Uslanır, âşık uslanır!

Murat Sükûti KARACA

Yazan: Adnan GİZ

Kanunî Devrinin Serhat Beyleri

Muhteşem, fakat Kanunî! — O devrin Serhat Beyleri nasıl muvaffak olmuştu? — Serhat Beylerinin malî durumları — Üç Serhat Beyi: Kara Osman Paşa — Malkoç zade Ali Bey — Kasım Voyvoda

● ● ● ●

Mohaç galibinin ne mesut bir tahta çıkışı vardır. Yavuz Sultan Selimin zafer ve tecrübe mektebinde yetişmiş muktedir kumandanlar, bütün ömrünü gazaya vakfetmiş serhat beyleri, bir işaretle devlet uğruna can ve baş vermiye hazır binlerce koç yiğit, ve bütün bunlara sahip olan genç, kabına sığmaz bir hükümdar!

Fakat o genç yaşına rağmen Cenabıhakkın pek az faniye müyesser kıldığı bu saadeti hiç bir gurura kapılmadan minnet ve şükranla karşılamış ve tahta çıkar çıkmaz, babasının Mısır fethinde esir olarak getirdiği altı yüz evlik garipleri «istiyen vatanına gitsin, dileyen payitahtımızda kalsın» diyerek azat etmişti. Halkın meşhur adamlara verdiği isimlerde bazan ne derin bir mâna, ne uygun bir hakikat sezilir. Birinci Beyazıda «Yıldırım», İkinci Mehmede «Fatih», Birinci Selim'e «Yavuz» lâkaplarını takan halk buluşu, Yavuzun oğluna da «Kanunî» lâkabını vermekle en muhteşem Osmanlı padişahının cihangirlik, fâtihlik gibi yüksek meziyetlerini değil de tamamen ayrı bir hassasını, lâkap olarak seçmiş ve bu buluşla onun en mühim cephesini tesbite muvaffak olmuştur. Kanunî Sultan Süleyman! Belgradın, Rodosun, Mohaçın galibi, Macaristanın, Bağdadın, ve mağrip ülkelerinin fâtihi aynı zamanda yalnız nazariyat bakımından mükemmel olmakla kalmıyarak geniş tecrübe alanlarında da çok pratik faydalar temin eden, vezirleri, ulemayı, serhat beylerini ve bütün devlet mensuplarını daima millete faydalı kılan, yeni alınmış ülkeleri ve reayayı süratle devlete ısındıran yüksek kanunları, mükemmel nizamları kurmuş, tatbik etmiş ve tatbikinden parlak neticeler almış bir hükümdardır. O halde ki, imparatorluk çökmiye başladığı; devlete, orduya ait bütün nizamların yıkıldığı devirlerde onun adı zamanı âdeta Ömerin, Nusirevanın devri gibi anılmış «Gazi Süleyman Han kanunu..», «Süleyman Han nizamı» gibi sözler hasretle tekrar olunmuştur. Gerçe onu Ömer gibi, Nuşirevan gibi büyük adalet menkıbelerinin kahramanlarile bir tutacak değiliz. Zaten ileri zamanlarda bir devlet adamı için öyle evliyalar kadar âdil ve müşfik olmıya da pek imkân yoktur. Fakat bu sütunlarda serhat boylarının yüksek kahramanlık hikâyelerini anlatırken bu zaferlerde yalnız Türklüğe has cesaret, hamiyet, ölümü hiçe saymak, gibi meziyetlerin değil, fakat Kanunînin koyduğu nizam ve kanunların, adaletli idare tarzının, hattâ iktisadî olayların da sırasile âmil olduğunu hatırlatmak istiyoruz. Frenklerin «Muhteşem Süleyman» dedikleri o hükümdara Türkler «Kanunî» demekle ne güzel bir cevap vermiş oluyorlar. Muhteşem fakat Kanunî! Çünkü kanunsuz ihtişamlar hiç bir zaman payidar olmaz. Şairin dediği gibi:

Barigâh-ı adli viran eyliyenler âdemin
Başına zından eder dünyayı âbat etse de.

Kanunî devri serhat beylerinin

478

ikbal devridir. Onların ikbalinde kırk senelik sürekli savaşların yarattığı büyük imkânlarla beraber padişahın kanun ve nizamları da âmil olmuştur. Nitekim Kanunîden sonra bu imkânlarla çok yarar serhat beyleri daima mevcut olduğu halde eski muvaffakiyetler görülmemiş, hele Üçüncü Muradın çülûsundan sonra padişahın, vezirlerin serhat beylerini zorla rüşvete bağlaması, vermeyince azletmesi veya yerini başkasına satması gibi idaresizlikler yüzünden bu kahraman sınıf eski itibarını kaybederek sefalete düşmüş; nihayet büsbütün yokolmuştur. Onların ortadan kalkmasile beraber serhatlerin ahvali bozulmuş, reaya isyana başlamış, hükûmet eski prestijini kaybederek o güzelim eyaletler birer birer elden çıkmıştır.

Kanunî devrinin, Gazi Hüsrev bey, Küçük Bali bey gibi öyle serhat beyleri vardır ki, yüksek bir rütbeye nail olmadıkları halde muktedir Osmanlı padişahları ve sadrazamları kadar kaleler, ülkeler fethetmiş, yıllarca zaferden zafere koşmuşlardır.

Şimdi onların muvaffakiyetlerinin sebeplerini inceliyelim: Evvelâ azil belâsına uğramıyarak mevkiinden emin olmak ve bu suretle idaresine verilmiş sancakta faydalı işler görmek zamanını kazanmak. Kanunî devrinde ümeradan, ulemadan hiç kimse sucsuz, sebepsiz azledilmezdi. Büyük bir suç işliyerek azlolunanlara da bir daha kolay kolay iş verilmezdi. Ol sebepten cümle ümera ve hükkâm adil ve insaf ile hareket edip azilden korkar, bir töhmet ile mazul olursak bir dahi mansıp yüzü görmeyiz, der ve bu suretle fena âdetleri unutup giderlerdi.» Pecevi der ki:«Serez Kadısı, merhum Nişancı Celâl zadenin mensubatından imiş, bu hakir münşaiyatında gördüm. On bes yıl Serez Kadısı olmuş «Serezin havası fenadır. Bu kadar müddette imtizaç müyesser olmayıp ekser muhtacı ilâç olmusuz dive Celâl zade merhuma ricaname gönderip tebdilini rica etmiş ve ilâ tebdil mümkün olmadığı suretle havasile imtizacı yoktur diye azil ihtimalinden ziyade tehdit ve tekit etmiş. Ümeraya da azil nadir olurmuş. Hüsrev bey otuz üç yıl Bosna beyi olmuş bir defa bazı sebeplerle Moraya tâyin edilmişken sonra tekrar Bosnada ipka olunmuş.»

Yine o devir sancak beylerinden Cündi Hamza bey bir bozguna sebep olduğundan padişah emrile vazifesinden azledilerek Budin kalesine kapatılmıştı. Hamza bey evvelce yüzlerce akın ve savaşa iştirak ederek «nice yüz aklıkların vücuda getirmiş» namlı bir yiğitti. Hattâ sekiz yüz seçme kölesi vardı ki onları kendi başına yaptığı akınlarda esir alarak kendi dairesinde terbiye etmişti. Kanunî Süleyman onun bu derece değerli bir adam olduğunu haber alınca derhal kararını değiştirmiş ve Hamza bey henüz küleye hapsolunmuşken başka bir sancağa tâyin edilmişti.

Sınır Boyunda

Uzakta, ne varsa, tutuşmuş yer yer,
gök yüzü gittikçe Bayraklaşıyor;
gönlümde gurbetin verdiği sesler,
Yollarda gölgeler kucaklaşıyor.

Bir kartal diyor ki: (eski çağlarda
kır atlar kişnerdi karşı dağlarda.)
Vâdiye baktım da al otağlarda
kavuklu askerler helâllaşıyor.

Karanlık akıyor şimdi sel gibi
nöbetçi tepede bir heykel gibi.
Mazi ses verirken kopan tel gibi
ufukta bin atlı uzaklaşıyor..

Süreyya ENDİK

O devirde bir mansıp sahibi velevki azledilse dahi aç ve yoksul kalmaz ve geçinecek kadar atı, davarı, arpalığı bulunurdu. Halbuki İkinci Selimden sonra bir eyalet bütçesinde açık görülse beylerin arpalıklarını kaldırıp açığı kapatmıya çalışırlardı. Kanunî devrinde beylerin iktisadî durumları da çok parlaktı. Hüsrev beyin, Kasım paşa oğlu Tur Ali beyin bir iki yük akça mahsulleri, on beş yirmi bin akçalık hasları vardı. Ayrıca savaşlarda, akınlarda pek zengin ganimet ve alay alay esirle dönerlerdi. Fakat bütün kazandıklarını kendi arzularile yine yurt ve sefer uğruna harcarlardı. Ne padişah ne de vezirler onlardan zorla rüşvet istemezlerdi. Yalnız yapılan akınlarda ellerine düşen esirlerden yılda bir iki defa saraya yirmi, otuz, vezirlere de beşer, onar esir gönderirlerdi. Hâlâ Kanunî zamanının âdetini gütmek istiyen Tiryaki Hasan paşa kendisine bir hilâl getiren bir dervişe bir esir ihsan ettiği olurdu. Serhatlerde ümeradan başka kimse yanında tutsak bulunduramazdı. Fakat beyler de alınan tutsakların yarısını kendilerine ayırır, yarısını da gazilere dağıtırlardı. Bu esirler daima hanlarda hazır bulunan esircilere satılırdı. Serhat beylerinin bu kazançlarına rağmen kapılarında tam teçhizatlı, talimli yüzlerce askeri, atları, cephanesi bulunurdu. O halde ki, Üçüncü Murattan sonra devletin üç beylerbeyisi bir araya gelse Kanunî devrinin bir sancak beyi kadar asker çıkaramazdı. Az çok o devirleri idrak etmiş olan Kanije kahramanı bir gün şöyle dert yanmıştı: — Zigetvar beyi iken kuvvet ve kudretim, bahadır adamlarım ve kapım halkı çoktu. Beylerbeyi olduk. Vezir olduk. Üçte birine bile malik olmadık. Bereket yok, mansıpta sebat yok. Zigetvar sancağına yirmi yıldan ziyade mutasarrıf oldum. Yılda elli altmış bin kuruş elime geçti. Bir sene iyice esir düşmekle yetmiş bir kuruşu aşırdım.

Üçüncü Murat devrinden itibaren saray ve vezirler serhat beylerini vergi şeklinde yıllık rüşvetlerle soymıya başlamışlardı. İş rüşvetle kalsa yine iyi fakat çok defa bir sancak beyinden yıllık rüşvet peşin alınır fakat o vazifesinden azledilerek yeri bir başkasına satılır; bu suretle zavallı adam borç içinde kalır, sürünürdü. Kanunî zamanında serhat beylerinin mânevî itibarları da çok büyüktü. Her nereye sefer olunsa daima onların reyinden istifade olunur, padişah bile onların sözünden çıkmazdı. İlk defa sadrazam Arnavut Sinan paşa 1593 de açtığı Avusturya seferinde Kanunînin yüksek usullerini bozarak serhat ahalisine ağır darbeler indirmiş, beylerin nüfuz ve itibarını kırmış ve o tarihten sonra reaya da serhat beylerini saymaz olmuştu. Sinan paşa gerçe zeki, muktedir bir vezirdi; fakat bir ahlâksız ve idaresiz oğlu vardı ki

(Devamı 12 nci sahifede)

ARMAĞAN

Sırma sırma saçı tellim
Yaylâdan mendil yollamış.
O bakışlım, ay kâküllüm
Yaylâdan mendil yollamış.

★

Dört yanında büklüm büklüm
Resme durmuş yedi iklim.
Yâr, ortaya çizmiş şeklim
Yaylâdan mendil yollamış.

★

İşlemiş dal dal üstüne
Nar komuş al al, üstüne
Yaş dökmüş yol yol üstüne
Yaylâdan mendil yollamış.

★

Yumuş (*) suda, karlı karlı
Çiçeklemiş allı, morlu
Koku sürüp türlü türlü
Yaylâdan mendil yollamış.

★

Demiş, hasretim çağlayı
Keder yüreğim dağlayı.
Coşmuş ağlayı ağlayı
Yaylâdan mendil yollamış.

★

İplik yapmış saçın teli
İşlemiş bir yaylâ gülü.
Koklasın deyi sevgili
Yaylâdan mendil yollamış.

★

Fezaî yâr şu kış ayı
Selâm yazmış ufuk boyu..
İçine dürüp yaylâyı
Yaylâdan mendil yollamış.

Fezaî

(*) Yıkamış.

EDEBİYAT BAHSİ

ŞİİR TENKİDİ

Ahmet Hamdi Tanpınarın bir manzumesi

Yazan: O. S. O.

S.O.S

Şüphesiz, şiirin ilk mümeyyiz vasfı nesirden ayrılığıdır. İlk sahir şairler, nesre musikiyi, raksı, makiyaji, acayip hareketleri katarak bunu yapmıya çalışıyorlardı. Veznin takarrürü her halde daha çok sonraları olacaktır.

Bu günkü şiire dikkatle bakarsak silinmiş gibi duran bu unsurların izlerini görürüz. Bu izleri taşımayan nazım, bir vezin kalıbı içinde de olsa henüz nesir seviyesindedir. Şiirin ayrı bir sesi, ritmik bir gidişi, ayrı bir yüzü ve bir edası olmalıdır. Bu o demektir ki konusanların arasından şair ayağa kalkar, terennüm etmiye, raksetmiye başlar. Nef'înin meshur Bahar kesidesinde bunu âdeta gözlerimizle görür gibi oluyoruz. Kaside söyle başlıyor:

Esti nesimi nevbahar âçıldı güller suhdem
Açsun bizim de gönlümüz sakî medet sun camı Cem!

Şair ayaktadır, sesini ve adımlarını nazmın ritmine uydurmus bulunuyor. Öbür beyitlerde artık ses, figür, hareket zenginliği içindeviz:

Devr eylesün peymaneler olsun tehî humhaneler
Rakseylesün mestaneler mutripler ettikçe negam

Nedim'in şu basit mısraında da, bunu nesirden ayıran vezin kalıbı değildir:

Beşiktaş'â yakın bir hanei vîranımız vardır.

Beşiktaş kelimesinin sonundaki imaleyle «bir hanei vîranımız vardır.» sözünün kalenderane, hoş bir eda ile söylenisi bunu nazım seviyesine çıkarıyor. Bu mısraın terennüm edildiğini anlıyoruz.

Bir halk şiirinin şu mısraındaki seslenişi farketmemiye imkân var mıdır?

Ötme bülbül ötme, gönül şen değil!

Buna karşı, içinde hayal, his unsurları dolu olan bir manzume nesir olmaktan bir türlü kurtulmıyabilir. Bir misal olarak Ahmet Hamdi Tanpınarın şu son şiirini okuyalım:

RAKS

İkiz çocukları saf aydınlığın,
Şiirin ve ilhamın bittiği yerde.
Bu mucize başlar eşsiz ve çılgın
Yıkanan kuşlar gibi enginlerde.

Satırlar istediği kadar (6-5) kalıbına uysun, şairin yerinden kımıldamadığını, sesine ayrı bir ton, yüzüne ayrı bir ifade vermiye çalışmadığını görüyoruz. Bu nesirdir. Nesir olmak için de kâfi sebepler var: (Şiirin ve ilhamın) sözü bu şekilde aruz veznin de yanyana gelse, nazmın ritmini kırardı. Hele bundan sonra kasden yapılıyormuş gibi, (eşsiz ve çılgın) sıfatlarını mısraın sonuna tıkmak anu. ebediyen nazımdan uzaklaştırmaya yeter.

Bu kıtayı inşat etmiye çalışın, muvaffak olamazsınız. Ona bir ses tonu, ayrı bir eda vermiye çalışın muvaffak olamazsınız. İkinci kıta da böyle devam ediyor:

Hareket varlığın cömert çeşmesi,
Birbiri peşinden doğan hayaller;
Dinleyin bu derin çağlayan sesi,
Bir Tanrı gülüyor eşyada yer yer.

İlk mısrada birbirine hiç bir musiki alâkasile bağlanmıyan dört cansız kelime yanyana duruyor: (Hare-

ket - varlık-cömert-çeşme). Bunlara hayat vermek için aralarından bir lirizm cereyanı geçirmek lâzımdı. Bu mısraın bünyesinde buna ihtimal yoktur. Kelimeler, kolkola girecekleri ne, birbirlerine omuz veriyorlar. (Varlığın cömert çeşmesinin) ne olabileceğini anlayıp'ta onu (hareket) le birleştirebilmek için bir mısraın okunduğu zaman kâfi değildir. İkinci mısrala karşılaşmış bulunuyoruz. O da ruhumuzun sükûnetini bozmuyor.

Dinleyin bu derin çağlayan sesi

mısraında nazma benziyen bir şey sezer gibi oluyoruz, fakat ondan sonra (gülüyor) la (derin çağlayan sesi) birleştirmek için tekrar ıstıraba düşüyoruz.

Dört yandan sarıyor naz, hüzün, eda,
Bir altın zincirle dönen yarını;
Bu saf güvercinler bir müntehada
Çırptıkça köpükten kanatlarını.

Tevfik Fikretin (Lâ dans serpantin) isimli şiirini hatırlayın. Fikret, bu şiirinde bir dansın bütün renklerini, hareketlerini, musikisini canlandırmak istemişti. Bu şiir çok yeni, çok muvaffak sayıldı. Bu günün güzide şairi Ahmet Hamdi Tanpınar da manzumenin serlevhasına bakılırsa bunu yapmak istemiştir. Fakat bunda ne ses, ne hareket, ne renk bulabiliyoruz. Birinci mısradaki (naz-hüzün-eda) renklerini birbirine aksettirerek açılmıyor. Bilâkis gittikçe kapanıyor. Kelimelerin bu türlü sıralanışı, bir tedricin parça parça artan izahını taşımazsa mısra daima eksik kalır. Bu bir kelime israfı haline gelir. (Bir müntehada) nın ağırlığını daima hissetmekle beraber (köpükten kanatlarını çırpan güvercinler) güzel bir resimdir. Fakat bunu manzumenin neresine asacağımızı bilemiyoruz:

Ey çılgın yolculuk zaman içinde
Tek bir düşünceden fışkıran zanbak.
Bu esrarlı ağaç kendi fecrinde
Ürperdikçe dal dal ve yaprak yaprak

Şairin nefesi, yukarıdaki ilk mısraın ortasında tükeniyor. (Ey çılgın yolculuk!) o kadar. Bundan sonraki söz parçası bu sesi devam ettirebilmeliydi. İkinci mısra birincinin anlaşılmıyan bir izahı. Üçüncü ve dördüncü mısralarda yine bir desen güzelliği var. Fakat kompozisiyondan

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

On beş yılı karşılarken...

— Hakâri Mebusu Hamdi Selçuk'a —

Kim derdi yarılsın da nihâyet yerin altı,
Bir anda dirilsin de şu milyonla karaltı,

Topraklaşan ellerde birer meşale yansın!
Kim derdi şu milyonla adam birden uyansın!

Kim derdi seher yıldızı doğsun da bir evden,
Kaçsın da cehennemler o bir damla alevden,

Canlansın - ışık selleri olsun da o damla -
Beş devletin öldürdüğü devlet bir adamla!

Kim derdi ki en sonra rakamlar da delirsin,
On beş asır on beş yılın ebâdına girsin;

Dünyâları bir ferd, evet, oynattı yerinden,
Sarsıldı demirler, evet, azmin demirindn,

Mâzî yıkılıp gitti, evet, fesli, kafesli..
Lâkin bugünün ey gıranit bünyeli nesli,

Bir şey ele geçmez şerefin sâde adından;
Sen arşı bırak, varsa haber ver kanadından.

Gökten ne çıkar? gök ha büyükmüş, ha değilmiş,
Sen alnını göster, nekadar yükselebilmiş.

Gökler, çıkabildin, uçabildinse derindir;
Tarihini, kendin yazıyorsan, eserindir.

Bahs etme bugün sade dünün mücizesinden;
İnsan utanır, sonra yarın kendi sesinden.

Asrın yaşamak hakkını vermez sana kimse;
Sen asrını, üstünde izin varsa, benimse.

Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır;
Toprak eğer uğrunda ölen varsa Vatandır.

Mithat Cemal KUNTAY

mahrum bir desen güzlliği. Nihayet manzume şöyle bitiyor:

Bir geniş tebessüm oldu sessizlik
— Bütün ürpermeler zümrüt ve altın; —
Ve ruh başucunda bir parıltının
Susuzluktan ölen ürkek bir geyik.

Bütün manzumede benim bulabildiğim mısra:

Bir geniş tebessüm oldu sessizlik

den ibaret. Bu mısra için (zümrüt altın) bir felâkettir. (Ruhun susuzluktan ölen ürkek bir geyik) oluşu, hoş bir buluş da olsa, epey sıkıntılı arayıştan sonra ele geçirildiğini hissettiriyor ve manzume, başladığı yerde kalıyor.

Bu manzumeyi bir türlü nesirden kurtaramıyan basit sebepleri arıyalım: (Ve) lerle (bu) ve (bir) leri toplayın: (Ve ilham — ve çılgın — ve yaprak yaprak — ve altın — ve ruh). Öbürlerini de bunun yanına getirelim. (Bu mucize — bu derin — bir Tanrı — bir altın zincir — bu saf güvercinler — bir müntehada — tek bir düşünceden — bu esrarlı ağaç — bir geniş tebessüm — bir geyik).

Bu kadar (ve-bu-bir) kullanınca kim olsa bu manzumeyi böyle bir âkibete düşmekten kurtaramazdı.

O. S. O.

SEÇME SÖZLER

★ **Fakirlerden pek azı zengin olmıya lâyıktır.**

ANDRUGER

Hiç dünyaya gelmemiş olmak dünyaya gelip te hiç bir eser bırakmamaktan evlâdır.

Napoléon

★ **Politika âleminde münhanî hat en kısa hattır.**

MONTALEMBERT

★ **Bir kadın eteğinin güzergâhında bulunan çimenler insana daha yeşil gözükür.**

R. de GOURMONT

★ **Cemiyet, kendi ayıplarını ortaya çıkaranları sevmez.**

EMERSON

★ **Kaplan mizacı ile koyun ruhunun muhassalası halk zihniyetini vücuda getirir.**

MONTESQUIEU

Yazan: Ali Ferhan OĞUZKAN

Ragıp Hulûsi ÖZDEM

◆◆◆◆◆◆

Hafifçe eğilmiş uzunca bir boy. Daima enerjisini renk halinde tutan ve ilk bakışta samimiyetle kucaklıyan bir yüz. İlmin sonsuzluğuna yükselen alın; etüdün, araştırmanın, gümüşlediği kısa saçlar; hiddetin bilgi ve irfan önünde mânasızlığını idrak ederek hüviyetini pek belli etmiyen kaşlar, ışığını yalnız beyinden değil kalbden de alan, maveradan bakıyormuş hissini veren gözler ve daima bir seyler anlatmak istiyen dudaklarla, daima bir çocuk çenesi halinde kalan çenesinin etrafını dolduran bunların hepsi talebesi arasında çok sevilen, dostları karsısında hürmetle selâmlanan bir insan portresinin unsurlarıdır.

Onda çok okuduğu kitaplardan süzülen, çok düşündüğü meselelerden fışkıran bir konuşma ve anlatma isteği vardı. Ufacık bir vesile, iyi bir tesadüf, veya yanlış bir iş onu saatlerce, haftalarca meşgul eder, derslerinde, seminerlerinde talebesini aydınlatmak için dâvayı teşhise çalışırdı. Bundan bir netice çıkmazsa bile muhakkak ki faydalı olurdu.

Şimdi bir bayram ziyaretinde Şehzadebaşındaki apartmanının küçük bir odasında, ceviz bir masanın etrafında, eski biçim fakat yeni ve temiz açık kırmızı ile pembe arası bir mobilye ile minderin çevirdiği odada kurban bayramının mahiyetini o geniş bilgisi ile anlatırken; yine bir başka sefer, yanan Zeynep hanım konağının Edebiyat dershanesinin kapısı önünde bir ayağı dışarıda, bir ayağı içeride bir felsefe talebesinin sualine kendinden geçercesine cevap verirken; görüyorum.

Bilgi ve bu yolda çok uğraşma donuk bir insanda zâhiren de olsa herkes tarafından kolayca görülen bir hissizlik ve herşeyi bilmeden gelen bir nevi lâkaydilik tevlit eder. Ragıp bey bunların ikisinden de uzaktı. Hattâ onun bence asıl şayanı hayret tarafı bir çocuk hüviyetini daima muhafaza etmesi idi.

Selânikte doğmuş, oranın idadisinden sıhhatini bozan bir çalışma ile mezun olmuş, İstanbula gelmişti. İstanbuldaki Türkocakları ile münasebette bulunmuş, burada Ziya Gökalpı tanımıştı. Ziya Gökalp onun hayatında iz bırakmış adamların başında gelir. Genç Ragıp bu esnada sıhhatsiz, sıkılgan fakat ilme karşı bitmiyen bir iştiyakı vardır. Fuat beyle tanışır. Bir müddet Hukuk ve Edebiyat Fakültelerinde çalışır. Arapçayı, Farsçayı ve Fransızcayı bu yıllarda öğrenmiş bulunuyordu.

Ragıp Hulûsi bir müddet sonra Şark dillerine ve umumiyetle Türkoloji çalışmalarına fazla ehemmiyet veren Peşte Üniversitesinin talebeleri arasındadır. Orada Türk dilinin uzun tarihi, bu dilin türlü kolları ve muhtelif gelişmeleri ve araştırma metotları hakkında o zaman için oldukça geniş bir bilgi hamulesi ile memleketine dönmüştür. Gerçe orada Felsefe okumuştur. Lâkin bu daha ziyade gidişinin Ziya Gökalp tesiri altında olduğunu gösterir. Bununla beraber Felsefe onun müstakbel lingüistik çalışmalarının büyük yardımcısı olmuştur.

Sorbon Üniversitesinde de Lisaniyat okuyan Ragıp Hulûsi nadir kimselere nasip olan bir dil zenginliği içinde bulunuyordu. Bildiği üç lisana bir Macarca, bir Almanca ve bir de Rusçayı katmıştır.

Bu lisanlardaki vukufunu yaptığı tercümelerle pekâlâ göstermiştir. Millî Tetebbular mecmuasındaki Bartold'dan çevirdiği «Şarkî Tetebbu tarihi» ile Rusçayı, Türkiyat mecmuasında H. H. Chaeder'in tercümesinden çevirdiği, «Moğolistanda Eski Türk Kitabeleri» adlı makalesiyle Almancayı ve muhtelif etüdleri ile diğer dillere vâkıf olduğunu ispat etmiştir.

Büyük bir hazırlıkla geldiği İstanbul Darülfünuna 1926 da Türk lisanı tarihi müderris muavini olmuş 1933 te üniversite ıslahatı neticesinde İstanbul Üniversitesi Lingüistik profesörü adı ile 10 senedir bu vazifeye her gün artan bir gayretle devam eylemiştir.

Başka üniversitelerin tarihi asırlarla ölçülen dil kürsüleri yanında bizimki daha çok yenidir. Necip Asımdan başlıyan bu bilim şubesi ancak son yıllarda takarrür etmiş vaziyettedir. Hele Lingüistik gibi, tarihi Garpta bile yeni başlıyan bu ilmin şubesi mahiyeti ve mânası itibariyle geniş olduğu için onu okutacak olan kimse uzun hazırlık senelerinde, gelecek çalışmalarının ancak vasıtalarını tedarik eder ve semereli yola bundan sonra başlar.

Ne yazık ki, Ragıp Hulûsi uzun hazırlık senelerini yeni bitirmiş, asıl memleketine ve şüphesiz çok sevdiği diline tam faydası dokunacağı yıllarda, beynelmilel ilim âleminde bir şöhreti olarak parlıyacağı anda, ölümün pençesinden kurtulamadı. Bir insan, hele bir profesör için elli yaş tam kıvamını bulduğu, enerjisini artık emin yollara harcaması lâzımgeldiği bir yaştır.

Eser olarak verdiği, acı ile söyliyeyim ki iki küçük broşürdür. (1). Dil Cemiyetinde okuduğu veya cemiyete takdim ettiği raporların neşredileni pek azdır. Türkiyat mecmuasında çıkan «Dil mükemmelliği görünceleri» (Cilt 4) ve İnsan mecmuasında (No. 11) dercolunan «Türkçenin bünyesine dair bir makale münasebetiyle» yazıları onun son senelerdeki görüşlerinin ve kendi sahasındaki olgunluğunun kuvvetli örnekleridir.

Talebesine not tutturduğu bahisler ise pek dağınık ve azdır. O hayatını daha geniş tutmuştu. Her çıkan kitap, her gelen fikir onu biran durduruverir, daha çok çalışmıya, daha etraflı araştırmıya sevkederdi. Şüphesiz bitmiş veya bir tashihten geçecek etütleri vardır ve sayılarının çok olduğunu sanıyorum.

Onun ölümü karşısında biz, talebelerinin acısı bütün insanî faziletlerine ve bilgisine hürmeten sonsuzdur.

SESLENİŞ

Göğe çevrilir eller,
Adın zikreder deller,
Vücudun arar kullar
Usanmaz gündüz gece..

***

Duyulmuyor hiç sesin,
Bilmiyoruz nerdesin?
Kuş mu, bulut mu nesin?
Halledilmez bilmece.

***

Tanrım! hele bir görün,
Meydana çıksın yerin,
Rahat etsin hulların,
Tükensin bu işkence.

Zafer ARIKBAĞ

Fakat yalnız acıma kâfi mi? Onu bilim ve münevverlerimizin gözü önüne eserlerile ve çalışmalarile çıkarmak dostlarının vazifesi olur, bütün müsveddeleri tetkik edilir ve asistanı tarafından tasnif edilirse hepimizi alâkadar ve memnun edecek etütler çıkacaktır. Meselâ bir makalesinde Tolnai'nin tercümesi bitmiş bir eserinden bahsediyor, Celâl Sahir Erozan'ın ruhuna armağan olarak neşrine çalışacağını söylüyordu. O bunu yapamadı. Biz bu çifte ruhların namına bir iki eser neşredersek son nefesinde bile talebelerini ve ilmini düşünen değerli profesöre kadirşinaslık vazifesini yapmış oluruz.

Ali Ferhan OĞUZKAN

(1) Tarihsel Öztürkçe ve yabancı sözlerin fonetik ayraçları. Cilt I-II. (S. 54. 27 krş.) (S. 23. 15 krş.)

Terim adının dilimizde ıslahı. (S. 128. 64 krş.).

Yazan: M. Hakkı Akansel

Kalbin Sesi

(Baştarafı 4 üncü sahifede)

tifadesi pek mahdut kalmıştır) (İkinci İstanbul basması, eski harflerle, 1928, s. 157).

Onun için, ben, İsmail Hakkı Baltacıoğlunun (Türkçe doğru) isimli kitabındaki, Türk milliyetçiliğini, kan bağları üzerine değil, gelenek, hars üzerine oturtan fikrini kabul edemem. Bence, bu, yanlış bir görüştür. Asıl (çimento), yani Türkleri birleştiren şey kan bağları ve dildir. Toprak bile değildir: (Fransa enstitüsü) üyesi profesör André Siegfried'in, 1937 de beşinci defa basılmış (Yirminci asırda İngiliz İmparatorluğu buhranı) isimli eserinde (s.196) şu satırlar okunuyor: (Bütün dünyaya yayılmış olan Anglo-Saksonlarda, iyice düşünülürse, milliyetin temeli gibi telâkki edilen şey, (Toprak) değil, (Irk) tır. Lord Milner, Lord Rosebery, Cecile Rhodes, ve hattâ Joseph Chamberlain gibi İngiliz mütefekkirleri bunu böyle kabul ediyorlar. İngiltere, denizlerin hâkimiyetini kaybetmemek için, bir asır zarfında, iki büyük ve çok bitkinlik veren harbi göze aldı. Halbuki, bu hâkimiyetin, Amerikanın eline geçmesine hiç ses çıkarmadı. Hattâ, bir Anglo-Sakson şairi, ırkın topraktan üstün olduğunu göstermek için, engin denizlerin ortasında bir ada seçilmesini, ve, bu adanın, bütün Anglo-Sakson imparatorluğunun (yani, İngiltere ve Amerika Birleşik devletinin) merkezi ilân edilmesini istemiştir. Bu, bir şair hülyasıdır. Fakat, unutmayın, bir milleti millet yapan, onun şairleri ve mütefekkirleridir. İngiliz şairinin bu hayali, ırk bağlarının kudretinin üstünlüğünü ispat eder. 20 şubat 1941 tarihli (Vakit) gazetesinde: (Amerikanın İngiltereye yardımının bir izah tarzı) isimli yazımda, Anglo-Saksonlardaki ırk bağlarının kudretini anlatmış, ve Amerikanın, mutlaka İngilte-

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz.)

renin imdadına koşacağını sezmiştim. Olaylar, sonradan bunu ispat ettiler.

Baron Hirş faciası: Eski Maliye Nazırlarından ve kıymetli müverrih Raşit Erer, 4 ilkteşrin'den 20 ilkteşrin 1943 e kadar (Tasviri Efkâr) gazetesinde, (Baron Hirş faciası) ismile çok kıymetli bir tetkik neşretti: 17 nisan 1869 tarihinde, Osmanlı devleti (Rumeli demiryolları imtiyazı) nı bir şirkete verdi. Bu muamele düpedüz bir eşkıyalık, bir dolandırıcılık işi idi. Devlet bu yüzden tam sekiz milyon altın zarara girdi. Bu facianın aktörleri şunlardır: En başta: dejenere olmuş bir hükümdar. Sadrazam Mahmut Nedim paşa (Gürcü) ; Osmanlı Nafia nazırı: Davut paşa isminde bir **Ermeni katoliği**; imtiyazı alan da, Baron Hirş isminde bir **Yahudi.**

Bu faciayı oynıyanlardan en baştakinin damarlarında, beş yüz senedenberi çeşit çeşit ırklardan carilerle tesalüp neticesi, bir damla bile Türk kanı yoktu. Mahmut Nedim Gürcü, Davut Ermeni, Baron Hirş Yahudi idi. Bu şartlar içinde Türk menfaatlerini gözetmek bahis konusu olamazdı. Bunların hiç birinin kalbi Türklük için atamazdı.

Netice: Bir millet bir fikir, bir ruhtur. Bu ruhu, ancak o milletin sahici çocukları canlandırabilir, yaşatabilir. Türk yurdunu ancak (yürekleri Türklük için oynıyanlar) (Rıza Nur) yaşatabilirler. Ruhsuz bir millet ise, cansız bir cesetten başka bir şey de[illegible] kafasız kalbin de kıy[illegible]amaz. En iyisi, serin bir [illegible] sıcak bir kalbin emrine vermektir.

Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

Yeni romanımız:

Beyaz Selvi

Halide Nusret Zorlutuna

Çok ince kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın (ÇINARALTI) için hazırladığı bu güzel romanı pek yakında tefrikaya başlıyacağız.

Yazan: Adnan GİZ

Kanunî Devrinin Serhat Beyleri

(Baştarafı 6 ncı sahifede)

onu Macaristana serdar tâyin etmiş ve onun işlediği büyük hataları örtmek için kendi de büyük hatalar işlemişti. Peçevi, Sinan paşanın hatalarını şöyle tenkid ediyor: «Vakta ki Engerus diyarına sefer açıldı. Vüzera yanında kadr-u-rağbeti kalmamakla serhadde değil belki kefere ve reaya mabeyninde dahi kalmadı. İlk defa bu usulü Koca Sinan paşa vazeyledi. Hikmet-i hüda 'seferlerden önce serhat halkı canla başla sefere teşne idi. Merhum Sultan Süleyman Han zamanı gibi olacak sanırlardı. Lâkin memleket büsbütün harap olup halk aç yoksul kaldı. Bu hale sebep olan Sinan paşa gerçe gazi bir adamdı ve çok umur görmüş, Yemene, Halkulvada serdar olmuş bir pir-i vakur idî. Lâkin oğlunun gururu onu da din ve devlete faydalı olacak işlerden alıkoydu. Kendine şikâyete gelenlere: «Bir memleket yıkılmayınca bir memleket alınmaz!» diye cevap verirdi. Tatara dahi ruhsat verip bütün Engerus diyarını yağma ettirdi. Nemçe kralının nice yıllarda 'yapamıyacağı fenalığı kendi bir ayda yaptırdı. Bütün reaya köylerini yağmalatmakla memlekette kıtlık çıktı ve Erdel, Buğdan, Eflâk isyan etti. Hak, Sultan 'Süleyman Hanı garik-i rahmet ede!. Her hareketi hikmete muvafık idi. Daha sonra gelen kumandanlara ondan daha mükemmel bir nümune bulunmazken ne yazık ki hiç biri onun yoluna gitmedi.

***

Bu gün muhterem okuyucularıma Kanunî devrinin birinci plânda yer almış üç serhat beyini tanıtmak istiyorum. 'Kara Osman Şah bey, Malkoç oğlu Ali bey ve İstirya kahramanı Kasım Voyvoda.

Kara Osman Şah bey Yavuz Sultan Selimin torunu ve Kanunî Sultan Süleymanın yeğenidir. Babası da Rodos seferinde meşhur olan Mustafa paşadır. Bilindiği gibi Osman oğulları arasında akraba sevgisi yoktu. 'Kardeşlerinden, oğullarından nefret eden Osmanlı padişahları kızlarının, kız kardeşlerinin çocuklarına karşı çok lâkayt, çok soğuk davranırlardı. Zaten Osmanlı tarihinde kadın tarafından gelerek meşhur olmuş simalar hemen yok denecek derecede azdır. Halk arasında sultanların çocukları yaşatılmaz diye kuvvetli bir rivayet var idi 'ki Osmanlı tarihinde bu rivayeti teyit edecek bir çok vakalar bulmak mümkündür. Yalnız bir istisna olarak Kara Osman beyin dayısı yanında itibarı çok büyüktü. Sultan Süleyman yeğenini o kadar severdi ki ne zaman oğullarına kızsa «şimdi Kara Osmanı götürür ve yerinize onu nasbederim!» diye tehdit ederdi. Osman bey gerçe mirleva ise de şan ve şöhreti beylerbeyinden hattâ vezirlerden ziyade idi. Bazan Mora ve İnebahtı sancak beyi bazan da doğrudan doğruya Bosna valisi olurdu. Bir kere Karlı ili cizyesini, cizyedarı İstanbula götürüyordu. Osman bey cizyedardan parayı alarak 'harçlığım yoktu borç aldım diye eline bir senet vermiş. Cizyedar İstanbula gidince senedi göstermiş. Alıp Osman beyin hesabına kaydetmişler. '

Malkoç oğlu Ali bey, serhat gazilerinin önderlerinden bir zorlu kahramandı. Pojga beyi iken reayadan bazı şerirleri 'cezalandırmış. Onlar da İstanbula giderek Ali beyi şikâyet etmişlerdi. Bu sırada yeni sadarete geçen Rüstem paşa, Malkoç oğlunu öteki ümera ile bir tutarak tahkikat için Pojyaya iki Kadı ile bir bey den mürekkep bir heyet gönderdi. On-

484

lar tahkikat yaparken bir gün Ali bey adamlarına: «Ben kaplan tacımı giyince siz reayaya kılıç üşürün! Herçe bat abat onların yerine gayri reaya getirmiye kadirim!» dedi. Ertesi gün askerleri dediğini tamamen yaptılar. Bey ile kadılar korkmıya başlamışlardı. Fakat Ali bey hediyeler verip onların gönlünü aldı, sonra akın ilân ettirdi. Bir sabah düşman iline aktı gitti. Teftiş heyeti bu hali ulak ile sadrazama bildirmiş, o da Malkoç oğlu acep asi mi oldu? diye şüpheye düşmüştü. On beş gün sonra akından dönen Ali bey beraberinde erkek kadın ve çocuk olmak üzere altı yüz esir götürerek onları sürdüğü öldürttüğü reayanın evlerine yerleştirdi. Rüstem paşaya yazdığı bir mektupta ehli seyfin itizarı bu yüzdendir diye affını dilemişti.

Kasım Voyvodaya gelince: O gönüllere dehşet ve akıllara hayret veren on beş veya yirmi bin kişilik bir fedai alayının kumandanıdır. Kasım Voyvodanın kısa ve heybetli hikâyesi atalarımızın yurt ve zafer uğrunda ne harikalar yarattıklarını, nasıl bile bile ve seve seve ölüme atıldıklarını ve kurtuluş ümidi kalmadığı zaman bile nasıl hiç ölmiyecekmiş gibi döğüştüklerini pek canlı bir şekilde anlatır. Sultan Süleyman Alman seferinden dönüyordu. Düşman çeteleri Alp dağlarının dar geçitlerinde ve Tuna kollarının köprü başlarında ordunun yolunu kesiyor ve büyük zayiata sebep oluyorlardı. Bir harb meclisi kurularak bu zorluğu bertaraf etmek çaresi konuşuldu. Herkes bir fikir söyledi. Nihayet Avusturyaya bir akın yapılması yıldırım hızile muhtelif kollara ayrılan akıncıların tesadüf ettikleri bütün kasaba ve köyleri vurmasına karar verildi. Türk ordusunun güzergâhı üzerinde pusu kuran düşman askerleri ve çeteler köylerinin basıldığını duyunca tabiî yurtlarını müdafaaya döneceklerdi. Meşhur serhat beyi Mihaloğlu Mehmet beyin akıncı kumandanlarından Kasım Voyvoda «padişah uğrunda can ve baş feda etmeyi reva görüp» bu ağır vazifeyi omuzlarına almıştı. Akıncı tayfasile, gönüllü gazilerden Peçevi'ye göre yirmi bin, Solak zadeye göre on iki bin askerin başına geçerek İstiryadan, Avusturyaya girdi. Alp geçitlerini geçtikten sonra evvelce verilen karar mucibince muhtelif kollara ayrıldılar. Bu kollardan bir kısmı rasgeldikleri şehirleri vura vura Salzburg şehrine, bir kısmı İnnsbruck şehrine ve İsviçre sınırına kadar uzandılar. Bir kısmı da Alplardan İtalyaya açılan meşhur Brenner geçidine kadar indiler. Ne müthiş bir akındı bu! Şurada bir kaç satırla hikâye ettiğimiz bu akının güzergâhını, bir de harita üzerinde takip eder, nihayet bir kaç bin kişiden ibaret olan bu müfrezelerin bugünkü gibi zırhlı tanklar içinde değil fakat çıplak atlar üzerinde bir yıldırım savaşı yaptıklarını düşünürsek gerçekten hayretler içinde kalırız. O atlar her yerde mevcut olan o küheylânlar Türklerin altında âdeta varlıklarını değiştirerek efsanenin o kanatlı küheylânları gibi dağdan dağa uçuyorlardı. Avusturyalılar Türk akıncılarına (Koşucu ve yakıcı) adını vermişlerdi. Bu bir avuç atlıyı kendi ülkelerinde, kuvvetli kaleler ve ordularla çevrilmiş topraklarında bile yakalamaktan âciz kalıyor ve sulh zamanında tepelere yığdıkları odunları ateşliyerek Türklerin geldiklerini köyden köye, şehirden şehire haber veriyorlardı.

Avrupanın en yüksek silsilesine, Alpların o yalçın kalelerine tırmanan Kasım beyin şanlı yoldaşları nihayet yüksek gayelerine ulaşmış ve geçitleri tutan çeteleri geri çekerek ordunun Ösek sahrasına inmesini temin etmişlerdi. Son hedeflerine ulaşarak atlarını İnn nehrinde suladıktan sonra artık vazifelerini yapmış insanların neşesile döndüler. Fakat düşman askerinin bu sefer kendi yollarını, Alp dağlarının bütün geçitlerini kapattıklarını gördüler. O zaman hiç ye'se düşmediler. Yine kılıçlarını sallıyarak, mızraklarile her vurdukları yeri yakarak son ana kadar vuruştular. Nihayt kişniyen atlarile uçurumlara yuvarlanarak yalçın kayalarda parça parça olarak can verdiler. «Akıbet Alman illerinde bi nam-u-nişan olup onlardan ferd-i vahit kurtulamadığı meşhurdur (*).»

Zaman, onların İstiryadan, Salzburga kadar bıraktıkları kanlı izi çabuk sildi. İsimleri de bir kaç yıl içinde unutuldu. Fakat türküleri, hikâyeleri daima nesilden nesle intikal ederek asırlarca Tuna boylarında söylendi durdu.

Sıdkı muhkem bağlayıp Settara serden geçtiler
Sundular el tig-i-âteşbara serden geçtiler
Sıçrayıp ta menba-i-Küffara serden geçtiler
Geçtiler âlâyı yâra yâra serden geçtiler.

Hasan Adnan GİZ

(*) Solak zade: Sahife 474.

Nefsim ve Surei İbrahim

Biliyorum, bu denizi, bu bucaksız dipsizi,
Nefis denen pis çamuru, bu haylâzı ipsizi,
Dalgaları, bir bakıma Tanrıların kendisi
Bir bakıma bu kör nefis iblislerin iblisi.

***

Elli yıldır bir karanlık, bir kapkara zindanda
Bin bölmeli, bin yataklı, bir serseri vicdanda,
Duygu gibi canlanarak, şuur gibi yanarak,
Bir sırtlanı dolaştırdım, doksan kilo insanda

***

Yüzme bilmem uzaklardan kurtarıcı beklerim,
Bir yanlışa bin bir yanlış, bin bir düzen eklerim,
Kurtarmasan imanımı, Ey! «Surei İbrahim»
Yer bitirir, kemirerek, beni, benim kör nefsim.

Fuat GÖKBUDAK

Yakın bir doğu hikâyesi:

BORAZAN

Yazan: Mehmet DAVAZ

Yaşı otuzu buldu. Fakat hâlâ gendi. Tezkere alıp köyüne döndüzaman yavuklusunun babası yuzüatmış, kızını Aliye vermekten vaz- Alinin annesi oğluna haber en hangi evin kapısını çaldı ise cevap şu oldu: «Biz, kızımızı askere veremeyiz.» Zavallı kadın mahzun evin yolunu tutuyor- Artık ihtiyarlamıştı. Ona bu zamanda bakacak bir insana ihtıyacı Bu da çocuğunu evlendirmekte aktı. Ali çirkin değildi. Uzun kumral saçlı, iri elâ gözlü, geçüçlü kuvvetli bir delikanlı idi. onun için günlerce ağladı. Nihayet yatağa düştü. Fakat babası kızına karşı hiç bir merhamet hissi duymadı. Alinin annesi, çok kereler oğlunu başka köyden evlendirmekten yana yakıla bahsetti. Oğlundan hep cevabı aldı. Ali inat etti. Her sene aynı kızın kapısını çaldırdı. Her seferinde de aynı cevabı verdiler.

Ali sabahları koyunları alır, ormana götürür, yanık havalar çalar, ağladığı da olurdu. Güneş batren yolunun aşağısındaki çaya koyunlarına su içirir, tekrar evine dönerdi. Ekseriya sabahlara kadar çaldığı olurdu. Oğlunun bu dallerine dayanamıyan anne, köyün muhtarına dert yanmıya gitti. Muhtar nur yüzlü bir ihtiyardı. «O» her biliyordu. «Vallahi elden ne gededi. Eğer kızlarım olmuş olsa idi, söyliyeyim ki severek verirm ama ne yaparsın yok. İşte bu, köin acayip bir âdetidir. Askerliğe kar- çok kıymet veriliyor. Elbette verek lâzım Türküz. Hiç sen bu köyen bir delikanlının askere gidip te, sker olarak döndüğünü gördün mü? psi çavuş oluyorlar. Ondan sonra leniyorlar. Hüseyin ağa, çocuğu onışı oldu diye kahrından hasta oldu. nu bütün köylü biliyor. Ali gitti, başı olmak şöyle dursun, asker bile amadı. Borazancı oldu geldi. İlle bu köyden evlenmek farz değil ya; git başka köyden beyen, vallahi gidip kendi elimle isteyeyim.» Kadın hiç sesini çıkarmadan muhtardan ayrıldı. Evine giderken, köyde oğlundan daha aşağı kimse olmadığını düşündü. Akşam olunca oğluna hiç bir şey söylemedi.

Ali her günkü hayatına devam ediyordu. Arada sırada tabur komutanının kendiisne hediye ettiği borazanı ile ormana gider, çalar, sürüsüne âdeta talim yaptırırdı. Tesadüfen aynı köyden birisi Aliyi böyle gördü. Ve olduğu gibi havadisi köylüye anlattı. Köy kahvesinde hepsi gülüştüler. «Zavallı yoksa kaçırmasın» dediler. Böylece bir çok baharlar ve bir çok yıllar gelip geçti. Nihayet annesi de öldü.

Bir sene kış çok uzun sürdü. Bir çok hayvanlar soğuktan, otsuzluktan öldüler. Köylerin çoğunda kıtlık başladı. Acaba kış daha ne kadar sürecekti? Buraya mayısın sonlarında bile kar yağardı. Bu açlık felâketi yetmiyormuş gibi; bir de 10-15 dakika ilerlerinde bir askerî yol temizleme müfrezesi bulunmasına rağmen köylerini eşkiyalar sardılar. Köylüyü bir korkudur aldı. Fakat biraz sonra müthiş bir taarruz borusu 35 hanelik köyün her tarafında top gibi gümbürdedi. Köyde bir kaynaşma oldu. Yağmacılar bir tuzağa düştüklerini anladılar. Atlarına atlıyarak dörtnala kaçtılar. Köylü «kurtulduk» diye sevindi. Ama hiç bir asker gözükmedi. Yalnız, Ali evinin damına çıkmış, borazan ağzında heykel gibi durarak hâlâ taarruzu çalıyordu. Köylü hayretler içinde Aliyi seyretti. Ali tehlikenin savulduğunu anlayınca damdan indi. Odasına girdi. Sabahlara kadar aklının ermediği şeyleri düşündü. Köy Alinin sayesinde kurtulmuştu. Muhtar hemen ertesi gece Alinin evine gitti. Aliyi gözlerinden öptü. «Emret, dedi. Bütün köylü en güzel kızlarını sana vermiye hazırdır.» Ali «Annem öldü. Bahara kadar bekleyin» dedi. Bahar geldi. Muhtar yine aynı şeyleri söyledi. Ali «akşama bekleyin» dedi.

Her taraf yeşildi. Koku dağları taşları sarmıştı. Ali kapısını kilitledi. Köyün dar ve tozlu yollarından tatlı bir bahar havası içinde kavalı ile yanık havalar çalarak gitti. Köylü arkasından bakakaldı. Akşam olunca köylü yolları bekledi. Ali gelmedi. Seneler geçti, Ali dönmedi. Lâkin bir gün döner diye hâlâ yolunu gözliyenler var.

Mehmet DAVAZ

ÇINARALTI

Neşriyatının okurlarına hazırladığı değerli eserlerden bir kısmını aşağıya yazıyoruz:

Serhat Hikâyeleri

ADNAN GİZ

Kıymetli arkadaşımız Adnan Giz'in Türk tarihindeki serhat kahramanlıklarını bir araya toplıyan bu çok güzel eseri hem tarihî kıymeti, ve hem de millî duygularımızı kuvvetlendirmesi bakımından çok kıymetlidir.

Türk Medeniyeti ve Kültürü Tarihi

ENVER BEHNAN ŞAPOLYO

Osmanlı Saltanatı devrine ait teşkilâtımızı, medenî ve kültürel hayatımızı uzun, esaslı tetkiklerle meydana koyan bu eseri büyük bir zevk ve alâka ile okuyacaksınız.

Şiir Yazmak Sanatı

ORHAN SEYFİ ORHON

Nazım tekniğine ait bütün bilgileri. bütün incelikleri çok sade, çok basit bir şekilde izah eden bu eser her istiyene, kusursuz nazım yazmak imkânını verecek kadar bunları kolaylıkla öğretmektedir.

Türk Ruhu

Dr. MUSTAFA HAKKI AKANSEL

Çok değerli mütefekkirimiz Dr. Mustafa Hakkı Akansel'in Türk ruhunu, Türk seciye ve ahlâkını inceliyen bu ilmî eserini bütün okurlarımıza şimdiden hararetle tavsiye ederiz.

Tefrika No. 22

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

AMCAMIN ÖLÜMÜ

Damatla geçinemediği için kızından ayrılan amcam, bir ikinci felâkete uğradı: Karısını kaybetti. Yengemin bir kanser ameliyatından sonra ölümü onda hiç kimseninkine benzemiyen bir tesir yaptı. Boyunu biraz daha küçülttü. Şimdi âdeta bir çocuk. Yanında karısından bahsedilmiyor. Bu ölümü, büsbütün unutmuş veya hiç bilmiyormuş gibi davranıyor. Bir defa babam bahsedecek olmuş, başını hiddetle çevirivermiş. Az kalsın bu yüzden darılıyorlarmış. Amcamın halini bildiği için sesini çıkarmamış...

Istırap çekiyor mu, çekmiyor mu? Bilinmiyor. Damat tarafına göre: Amcam, çok haindir; hiç kimseye acımaz. Fakat hizmetçisi, ıstırap çektiğini söylüyor.

— Geceleri, beyefendi, hiç uyumuyor!

diyor. Belki de her gün biraz daha küçülmesi bu uykusuzluğundandır. Bir seferinde bize:

— İnsan, düşüncesizliğinden uyur, dedi, uyumayı bile düşünse, uyuyamaz!

Karısının ölümünden sonra hizmetçisile tek başına yaşıyor. Misafir kabul etmiyor. Biz bile onu görmiye gidemiyoruz.

Bir akşam bize geldi. Malike, kocasından ayrılmak istiyormuş.

— Ne dersiniz?

Diye sordu. Belli ki Amcamın dilinin altında bir şey var. Yoksa, kimseye sormadan kararını verirdi.

— Geç kaldı değil mi?

Malikenin kocasından iki çocuğu olmuştu. Babam, tereddütle:

— Öyle ya, dedi, çocukları da var.

— Çocuklarının ehemmiyeti yok. Fakat yalnız ne yapar?

— Siz varsınız ya!..

— Eylüle kadar... Ya, sonra?

— Sonra bir yere mi gidiyorsunuz?

Kelimeleri ağzının içinde yuvarladı:

— Evet, öyle bir niyeti mvar.

Ne söylemek istediğini anlatmadı. Fakat hissediyoruz ki amcam, ölümünü bekliyor ve ne zaman öleceğini de biliyor. Sonradan öğrendiğimize göre: Bütün eşyalarını dağıtmış, kendisine yalnız eylüle kadar lâzım olanları bırakmış. Buna, itiraz eden hizmetçisini paylamış:

— Sen işine bak, ben ne yaptığımı bilirim!

Öleceği güne bu kadar katiyetle karar vermesi şaşılacak şeydi. Bir rüya mı görmüştü? Gaipten bir ses mi duymuştu? anlıyamadık. Fakat bundan daha fazla şaşılacak bir şey var. Bir çok kararlarında yanılan amcam, bunda yanılmadı. Eylülün birinci günü sabahı, odasına giren hizmetçi onu ölü buldu. Çenesini bağlıyacak tülbende kadar herşey başı ucunda hazır duruyordu.

— Arkası var —

Kulaktan Kulağa

ORHAN SEYFİ ORHON

Orhan Seyfi Orhonun günün vakalarına dair yazdığı fıkraları, istihzaları, hicivleri, tenkidleri bir araya toplıyan bu kitabı okuyunuz!

Fiatı 50 kuruş

4857

Yaylâ Türküsü

Halide Nusret ZORLUTUNA

En ince, en san'atkâr kadın şairimiz Halide Nusret Zorlutuna'nın en seçme şiirlerini bir araya topladığı bu eşsiz şiir mecmuasını bütün edebiyat severlere tavsiye ederiz.

Fiatı 50 kuruş.

Satış yeri: İstanbul, ÇINARALTI İdarehanesi.

Millî Piyango

Talihinizi denemek için en güzel fırsat (Millî Piyango) biletlerinden hiç olmazsa bir tane almaktır. Bu bilet sizi zengin edebilir. Bu sefer talihiniz olmasa bile bunu almakla memleketinize küçük bir hizmette bulunduğunuzu düşünerek teselli olabilirsiniz.